

نگاهی به مهم‌ترین آثار ادبی
(مثنوی مولانا)

www.ketab.ir

مؤلفان:

مریم خرمی

دکتر فاطمه نیروی آغمیونی

نشر ماه‌نهار

نگاهی به مهم‌ترین آثار ادبی (مثنوی مولانا)

خرمی، مریم، ۱۳۵۱ -	سرشناسه:
مثنوی، برگزیده، شرح	عنوان قراردادی:
نگاهی به مهم‌ترین آثار ادبی (مثنوی مولانا)/مولفان مریم خرمی، فاطمه نیروی آغمیونی،	عنوان و نام پدیدآور:
تهران: مانا نگار، ۱۴۰۲.	مشخصات نشر:
۱۵۶ ص.	مشخصات ظاهری:
978-622-5549-29-6	شابک:
فیفا	وضعیت فهرست نویسی:
کتابنامه.	یادداشت:
مولوی، جلال‌الدین محمد بن محمد، ۶۰۴ - ۶۷۲ ق. مثنوی -- نقد و تفسیر	موضوع:
Mowlavi, Jalaloddin Muhammad ibn Muhammad, 1207-1273 .Masnavi—Criticism and interpretation	موضوع:
شعر فارسی -- قرن ۷ ق. -- تاریخ و نقد	موضوع:
Persian poetry -- 13th century -- History and criticism	شناسه افزوده:
نیروی، فاطمه، ۱۳۶۰ -	شناسه افزوده:
مولوی، جلال‌الدین محمد بن محمد، ۶۰۴ - ۶۷۲ ق. مثنوی، برگزیده، شرح	رده بندی کنگره:
۱۳۸/۱	رده بندی دیویی:
۹۳۵۳۵۱۸	شماره کتابشناسی ملی:
فیفا	اطلاعات رکورد کتابشناسی:
مریم خرمی - دکتر فاطمه نیروی آغمیونی	مولفان:
زهره شیخ انصاری	مدیر تولید:
سکینه ایزانلو	ویراستار:
۹۷۸-۶۲۲-۵۵۴۹-۲۹-۶	شابک:
جلد ۳۰	تیراژ:
اول/ ۱۴۰۲	نوبت چاپ:
تهران، نشر مانانگار ۱۴۰۲	مشخصات نشر:
۰۹۱۰۲۴۲۵۵۲۱	تلفن:
mananegar.ir	وبسایت:
Mananegar20@gmail.com	ایمیل:
۱۲۰۰۰ تومان	قیمت:

انتشارات مانانگار

فهرست مطالب

۷	پیش‌گفتار
۹	نگاهی به مثنوی مولانا
۱۱	مقدمه
۱۳	سبک چیست؟
۱۳	سبک خراسانی
۱۴	سبک عراقی
۱۴	سبک شعر قرن ششم (سبک یمنی)
۱۶	جنگ
۱۷	پیشینه جنگ در جهان
۱۸	رویکرد به جنگ
۱۹	صلح
۲۰	صلح و عرفان در غرب
۲۱	صلح و عرفان اسلامی
۲۱	صلح و مدارا در فرهنگ ایرانی و ادب پارسی
۲۴	پیشینه‌ی جنگ در ادبیات ایران
۲۵	جنگ و ادبیات
۲۶	ادبیات جنگ
۳۲	جنگ و صلح در شاهنامه

۳۴.....	مولانا در ادبیات فارسی .....
۳۶.....	ویژگی‌های مثنوی .....
۳۸.....	مثنوی مولوی از مهمترین آثار ادبی .....
۴۳.....	شعر در زمان مولانا .....
۴۴.....	شعر مولانا .....
۴۹.....	عرفان مولانا .....
۵۱.....	تصوف مولانا .....
۵۲.....	تجلیات تصوف و عرفان .....
۵۳.....	فرقه‌ی مولویه و پیروان آن .....
۵۶.....	مولانا و سماع .....
۵۹.....	طبیعت در شعر مولانا .....
۶۱.....	مولانا و شمس .....
۶۲.....	غروب شمس .....
۶۳.....	مولانا در فراق شمس .....
۶۳.....	تأثیر افکار مولانا بر شمس .....
۶۶.....	تأثیر افکار شمس بر مولانا .....
۶۹.....	افکار مولانا .....
۷۶.....	حسام‌الدین چلبی .....
۷۶.....	عارفان و شاعران روزگار مولانا .....
۷۷.....	زبان مثنوی مولانا .....
۷۹.....	سبک مثنوی مولانا .....
۸۰.....	تجلی قرآن و حدیث در مثنوی مولانا .....
۸۱.....	مبانی شناخت معرفتی مولانا .....

۸۲.....	شریعت مولانا
۸۵.....	دین در اندیشه مولانا
۸۵.....	سلوک در نگاه مولانا
۸۷.....	دوران ریاضت مولانا
۹۰.....	تفاوت ظاهر و باطن دین از دیدگاه مولانا
۹۲.....	تفاوت مفهومی و زبانی از دیدگاه مولانا
۹۲.....	دیدگاه مولوی
۹۴.....	نظریه پردازان جنگ و صلح
۹۵.....	نگاهی کوتاه به زندگی مولانا
۹۸.....	آثار منظوم و منثور مولانا
۱۰۲.....	سبک شعری مولانا
۱۰۵.....	گذری بر حکایت‌های مثنوی
۱۰۷.....	جهان‌بینی عرفانی مولوی
۱۱۳.....	سبک داستان‌پردازی مولانا
۱۱۴.....	حکایت‌های شیرین از مثنوی مولانا
۱۱۴.....	حکایت نخجیران و شیر
۱۱۶.....	قصه بازرگان و طوطی
۱۱۸.....	داستان پیر جنگی
۱۲۱.....	حکایت روستایی و شیر
۱۲۱.....	بیماری ذوالنون (قدس الله سره العزیز)
۱۲۳.....	قصه موسی و شبان
۱۲۴.....	قصه دزد و صاحب خانه
۱۲۶.....	شمس

۱۲۶.....	صلاح‌الدین زرکوب
۱۲۸.....	حسام‌الدین حسن چلبی
۱۳۱.....	جنگ
۱۳۳.....	دوستی
۱۳۵.....	صلح
۱۳۷.....	جنگ
۱۴۹.....	صلح و جنگ در اشعار مولانا
۱۵۱.....	منابع و مآخذ فارسی

پیش‌گفتار

هنگامی که علوم مختلف در جهان توسعه پیدا می‌کند و جامعه‌ها را شروع به پیشرفت می‌کند همزمان فکر گسترش این علوم و فنون به فکر دولت‌ها می‌افتد. دولت‌های بزرگ‌تر برای استعمار دیگر ملت‌ها و استفاده از بازار کشورهای مقصد آن‌ها را غارت می‌کنند یا به فکر جنگ با آن‌ها می‌افتند. همان‌طور که جنگ‌های جهانی اول و دوم رخ داد و در آن چند میلیون آدم کشته، زخمی و آواره شدند. گاهی نیز کشورها به مرزهای یکدیگر تجاوز می‌کنند و سبب کینه، نفرت بین دو ملت می‌شود و نتیجه‌ی جنگ‌ها و گسترش آن‌ها می‌شود خرابی، ویرانی و ناراحتی، کینه و تعصب و خشم که سبب دوری اجتماعات بشری از هم می‌شود. به همین سبب در اسلام و در قرآن از صبر و استقامت در برابر مشکلات سخن گفته شده و به صابران وعده داده آن اجری جزیل داده می‌شود. این بدان سبب است که چنین صبوری باعث دوری از جنگ و کشمکش و نزاع می‌شود و عواقبی که این نزاع‌ها می‌تواند در پی داشته باشد. صلح مجموعه‌ای از آگاهی، اطلاعات، درک و فهم، نگرش‌ها و آرمان‌های دیدار بشری است که همواره به وسیله‌ی قدرتمندان و ستمگران سرکوب و با همت هنر و فرهنگ هر کشوری دوباره جان می‌گیرد. در واقع امروزه پرداختن به صلح فراتر از آن‌که امری مبتنی بر انتخاب یا جهان‌بینی باشد، فعالیت ضروری و مبتنی بر مسئولیت است. (زمانی و چورکه یک‌شوه، ۱۳۹۵: ۱) صلحی که با دو دیدگاه می‌توان به آن نگریست. یکی این‌که انسان‌ها با اتخاذ رویه‌ی قانون‌گرایی و قانون‌مداری و عقل‌گرایی بتوانند نوعی صلح پایه‌دار را در جهان خود به وجود بیاورند این تفکر تا بدانجا پیش رفته است که در جهان امروز نهادهای حافظ صلح و امنیت

مثل جامعه‌ی ملل و سازمان ملل به وجود آمده‌اند و دیگر آن‌که در جامعه‌ای جنگ گسترده‌ای رخ ندهد، و این به معنای استقرار صلح است.

اگر از دیدگاه مولانا به جنگ و صلح پرداخته شود ایشان اساس جنگ و صلح را قهرالهی و لطف می‌داند و جهان را عرصه‌ی تضاد و تعامل خیر و شر.

او اعتقاد و ایمان حقیقی انسان‌ها را راه حلی برای نجات آن‌ها از اختلافات در جامعه می‌داند زیرا که این اختلافات از دیدگاهی مختلف در انسان‌ها نشأت می‌گیرند و افکار آن‌ها. اما در اصل همه‌یک موضوع را مد نظر دارند مانند داستان انگور درمثنوی معنوی، که اختلاف برسر اسم انگور در زبان‌های مختلف بود و نه خود انگور. اما کسانی که نزاع و کشمکش می‌کردند بر سر این موضوع از این اختلاف کوچک اطلاعی نداشتند. مولانا علاوه بر صلح و آشتی با جهان بیرون به جهان درون انسان‌ها و تضادهای درونی آن‌ها نیز توجه دارد. او به انسان‌ها یادآور می‌شود که علاوه بر آشتی با جهان بیرون باید در درون نیز آرامش روانی داشته و با خود نیز آشتی باشند زیرا مطالعات صلح که یک مقوله‌ی فرا ملیتی و دغدغه‌ی تمام آحاد بشر و تمامی ملت‌ها است، نشان می‌دهد که منازعه و کشمکش ممکن است از فرد و حتی درون او شروع شود و در نهایت به بیرون و به جنگ بین مناطق و ملت‌ها منجر شود. از آنجا که مفهوم منازعه مفهومی جهانی است، مفهوم صلح نیز به‌طبع آن جهانی تلقی می‌شود. پس اگر فرد به دنبال صلح با خود باشد صلح پایدار جهانی در پی دارد.